

LÍČENIE

Príručka
pre vizážistov
a nadšencov
líčenia

**ZA
ZU.**

MakeUp Artist and Designer

ZUZANA SUSZTER

LÍČENIE

PRÍRUČKA PRE VIZÁŽISTOV A NADŠENCOV LÍČENIA

ISBN

978-80-570-1948-0 (EPUB)

978-80-570-1949-7 (MOBI)

978-80-570-1947-3 (PDF)

Názov: Líčenie – Príručka pre vizážistov a nadšencov líčenia

Autor: Zuzana Suszter

Web: <https://zazumakeup.sk/>

Ilustrácie: Hilda Maár, Zuzana Suszter

Grafika obalu: Peter Kandra, <http://dunadan.sk/>

Jazyková korektúra: Ľudmila Ténai

Vydavateľ: Zuzana Suszter

Rok vydania: 2020

Prvé vydanie

ISBN:

978-80-570-1948-0 (EPUB)

978-80-570-1949-7 (MOBI)

978-80-570-1947-3 (PDF)

ZUZANA SUSZTER

LÍČENIE

PRÍRUČKA PRE VIZÁŽISTOV A NADŠENCOV LÍČENIA

Predslov

Texty, ktoré budete na nasledujúcich stranách čítať, som pôvodne napísala iba pre vlastné potreby. Niekoľko rokov som pôsobila ako lektorka pre kurzy líčenia, kde chýbali ucelené učebné materiály k danej tematike, tak som ich napísala sama.

Táto kniha môže slúžiť ako skvelá pomôcka predovšetkým študentom alebo absolventom odboru vizážista, ale aj nadšencom líčenia.

Aby ste si mohli toto krásne povolanie osvojiť, potrebujete vedomosti a zručnosti. Ak to zvládnete a túto prácu si zamilujete, budete pracovať nielen rozumom, ale aj srdcom, a tak sa z vášho remesla stane umenie.

Prajem vám veľa radosti na ceste k tejto krásnej profesii!

Zuzana Suszter

STRUČNÁ HISTÓRIA

Úroveň starostlivosti o vlastné telo a s tým súvisiace dekoratívne procedúry boli vždy podmienené úrovňou kultúry daného obdobia a národa.

PRAVEKÝ ČLOVEK

Ak sa pozrieme na zvyklosti a vývoj zdobenia tela od doby kamennej, samozrejme, prvotný význam nebol iba v samotnom skrášľovaní, ale príčiny maľovania boli rôzne. Na prvom mieste to bola ochrana tela pred chladom, horúčavou, vlhkom aj hmyzom. Ľudia si kožu natierali tukom ulovených zvierat, ako aj šťavami rôznych rastlín. Maľovanie tváre a tela bolo tiež silným výrazovým prostriedkom pri rôznych obradoch – spoločenských, náboženských a taktiež bojových. Na vytvorenie trvalého zdobenia tela používali metódy a techniky s najrozličnejšími zásahmi do kože, ktoré sú dodnes známe, a dokonca populárne ako napríklad:

Tetovanie - vpichovanie ihly s farbou pod epitelovú vrstvu pokožky

Skarifikácia - zjazvovanie., má niekoľko metód, ako napríklad *cutting* (vyrezávanie rôznych motívov do kože), *rubbing* (do vzoru na koži vyrytého ostrou čepeľou sa ihneď naniesie špeciálna farba, a tak sa vytvorí farebná jazva), *branding* (na vytvorenie jaziev sa používa teplo pomocou žeravého železa), *cautery branding* (je modernejší spôsob vytvárania jaziev, teplom, a to pomocou spájkovačky alebo medicínskych nástrojov)

Piercing - prepichovanie kože, kde sa na miesto prepichnutia vkladajú rôzne ozdobné predmety

Za prvého nositeľa tetovania môžeme označiť človeka nazvaného „Otzi“, ktorého mumifikované telo sa našlo v Alpách a jeho vek sa odhaduje na 5 300 rokov. Na jeho tele bolo nájdených niekoľko modročiernych uhlíkových tetovaní – malé paralelné čiary na nohách a v oblasti bedrového kĺbu. Keďže tetovania sa prevažne nachádzajú v oblasti akupunktúrnych bodov, pravdepodobne slúžili terapeutickým cieľom.

Význam zdobenia tela u primitívnych kmeňov môžeme zhrnúť do niekoľkých skupín:

Identifikačný: aby sa poznali v boji - príslušníci jedného kmeňa sa maľovali rovnako, avšak v rámci neho sa rôznym maľovaním rozlišovalo postavenie jednotlivcov v kmeni (šamani, náčelníci, bojovníci...).

Ochranný: verili, že zdobením budú chránení pred nadprirodzenými bytosťami.

Maskovací: starší bojovníci si maľovaním zakrývali svoj vek, aby oklamali nepriateľa. Maľovaním vedeli tiež dosiahnuť strašidelný výzor a tak zastrašiť nepriateľa v boji.

Spoločenský: pri rôznych obradoch, ako napr. svadba, víťazstvo v boji, smútočné obrady, sa maľovali odlišným farbením.

Erotický: maľovaním a zdobením tela chceli upútať pozornosť druhého pohlavia.

Tieto zvyklosti sú zachovalé ešte aj pri niektorých dodnes žijúcich prírodných kmeňoch.

Prírodné kmene rieky Omo:

Bume – často si zjazvujú tvár, čo má estetický význam.

Karo – používajú prírodné farbivá na dekoráciu tela a tváre. Ženy si zdobia prsia symetrickými zárezmi, vlasy si zdobia červenou hlinou rozpustenou v tuku a tvarujú ich do zaujímavých útvarov. Muži si vytvárajú na hrudi jazvy, ktoré poukazujú na zabitie nepriateľov alebo nebezpečných zvierat.

EGYPTSKÁ KULTÚRA

Líčenie, ako ho poznáme dnes, sa objavuje už v kultúre starého Egypta. Egyptská civilizácia nám zanechala mnohé materiály, ktoré poukazujú na ich tradície. Starostlivosť o telo bolo v tomto období na vysokej úrovni. Samozrejmosťou bola základná kozmetická výbava, v ktorej sa nachádzali pinzety, hrebene z dreva, tyčinky na nanášanie líčidiel a pod. Líčidlá sa uchovávali vo fľaštičkách, téglkoch, v paletkách, ktoré si pripravovali z bežne dostupných surovín. Napríklad farba na mihalnice bola vyrobená z masti a uhlíka, nechty si maľovali na čierne (henna), na bielo (neznáma surovina) alebo zlatou farbou (iba panovníci). Veľkú pozornosť venovali maľovaniu očí. Boli pravdepodobne prví, ktorí si čiernou kontúrou a tieňmi líčili oči. Na očné viečko nanášali farebné tiene – na dolné zelený a na horné čierny. Pozdĺž celého oka viedla čierna linka až za vonkajší kútik asi 2 cm. Obočie bolo tiež zvýraznené a predĺžené čiernou. Na líčka a pery používali karmínovú červenú a pleť si často zosvetľovali. Do farby si primiešavali aj bylinné liečivé látky, a tak si chránili oči pred piesočnatým vetrom a v tej dobe veľmi rozšírenou očnou chorobou - trachómou (zápal očných spojiviek a rohovky). Vieme aj to, že si holili lebku a na hlave nosili parochne, ktoré boli vyrobené z prírodného vlasu zvierat alebo z ľudského vlasu. Zuby si čistili žuvaním drevenej paličky, na odstránenie ústneho pachu hrýzli guľičky z myrhy a pri kúpeľoch používali parfumované vody. Napríklad slávna Kleopatra si horné viečko maľovala modrou, dolné zelenou a obočie mala zvýraznené hrubou čiernou farbou. Pery si maľovala karmínovou farbou rozdrvených chrobákov. Je tiež autorkou rôznych kozmetických rád, ktoré boli zachytené na papyrus a uchovali sa dodnes.

Makeup Kleopatry sa pripravoval z lanolínu, včelieho vosku, olivového oleja a bravčovej masti.

Karmín, alebo karmínová kyselina alebo košenila je prírodné červené potravinárske farbivo extrahované zo samičiek červca nopálového (*Dactylopius coccus* alebo *Coccus cacti*), ktorý žije na rôznych druhoch [sukulentov](#) ([opuncia](#)). Samička v sušine obsahuje približne 10% tohto

farbiva. Hmyz sa zozbiera a okamžite suší, pretože iba tak si uchová výrazné karmínové farbivo. Po usušení sa hmyz uvarí a farbivo sa vyzráža síranom hlinitoamónnym. (Zdroj: Wikipédia)

Zaujímavé je, že mnohé látky, ktoré sa vtedy používali pri líčení, a ktoré sa doteraz podarilo identifikovať, sú z hľadiska súčasnej lekárskej vedy veľmi nebezpečné pre zdravie.

GRÉCKA KULTÚRA

Kozmetika v starovekom Grécku a v Ríme mala vysokú úroveň a nadväzovala na každodennú telesnú hygienu. Ideálom krásy bol človek telesne zdatný a zároveň vzdelaný. V tej dobe nastal v Grécku veľký rozkvet verejných kúpeľov, kde sa vykonávali masáže. Používali sa rôzne bylinné oleje, depilačné prostriedky a známe boli aj látky proti poteniu. Na rôzne časti tela existovali špeciálne prípravky. Najbežnejšie látky, ktoré sa používali v kozmetických prípravkoch, boli: kozľací a jahňací loj, maslo, vosk, medenka, myrha, med, mandľový olej, prášky a slizy z bylín, hliníky a okre. Prvá kniha, ktorá sa venuje pestovaniu krásy, je od gréckej lekárky a má názov Kozmetikon. Dôkazom toho, že sa krásleniu a líčeniu venovali, je aj objavená mramorová namaľovaná hlava, ktorá pochádza asi z roku 350 pred n. l. Obočie bolo na nej nalíčené a zvýraznené čiernou, pohyblivé viečko hnedočervenou, a oblúk pohyblivého viečka sýtou zelenou. Tá istá tmavozelená je použitá tesne nad riadkom mihalníc až k vonkajšiemu kútiku oka. Pery a líčka sú zvýraznené červenohnedým líčidlom. Ženy nosili dlhé vlasy a kučery, ktoré si vypínali do pomerne komplikovaného drdolu. Muži si často farbili vlasy na blond alebo na ryšavo a starší z nich vždy nosili fúzy a bradu. Vznikli tu aj športové hry (Olympiáda), počas ktorých sa mladí muži aj maľovali.

RÍMSKA KULTÚRA

Rimania prevzali mnohé aspekty svojej kultúry od Grékov. Kultivovanosť tela a krása boli naďalej na významnom mieste, avšak na rozdiel od Grékov sa zamerali na dodnes platné prirodzené zvýšenie pôvabu a príťažlivosť žien. Rímsky lekár Galén rozdelil kozmetiku na dva smery: všestranné pestovanie tela a jeho kráslenie a umenie zakrývať chyby krásy. Verejné kúpele sa nachádzali vo všetkých veľkých mestách, kde sa vykonávala očista tela a rôzne kozmetické procedúry vrátane masáží. Bohatí Rimania mali vybraných otrokov na úpravu vlasov, iní im slúžili pri kúpeli, úprave nechtov, obliekaní a líčení.

STREDOVEK/GOTIKA

V 12. storočí puritánsky prístup kresťanstva ovplyvnil ženy nielen v obliekaní, ale aj v celkovej úprave zovňajška. Z roku 1100 pochádza zmienka o tom, že sa líčenie používalo v Nemecku, avšak potajomky a nesmelo. Celý stredovek bolo v nemilosti a hovorilo sa, že je „diablovým remeslom,“ alebo „jednoduchým podvodom,“. V tomto období boli ženské vlasy pevne stiahnuté a prikryté, zo začiatku bielym závojom zdobeným zlatou výšivkou z jemnej lesklej tkaniny, neskôr z hodvábu. V neskorej gotike nosili vydaté ženy čepiec. Ten pretrváva dodnes v ľudových krojoch, ale aj v slovnom spojení „dostať sa pod čepiec“. Slobodné dievčatá nosili jednoduché účesy – prostý uzol alebo vlasy voľne splývajúce po ramená. Koncom 14.

storočia sa objavil nový spôsob účesu. Vlasy pevne stiahnuté do chvosta ovíjali hlavu a po stranách čela tvorili slučky. V 15.storočí vzniká móda *hennin*. Boli to kužeľovité klobúky vysoké 6 cm a viac, s dlhým závojom, ktorý splýval po celej zadnej strane a niekedy aj cez tvár. Muži nosili dlhé kučeravé vlasy, neskôr si ich strihali a rozčesávali od víru do strán, takže vytvárali na temene malú čiapočku. Mladí muži boli vyholení a starší nosili fúzy.

XVI. STOROČIE - NOVOVEK/RENEŠANCA

Je to obdobie uvoľnenia ľudského cítenia a spätého pohľadu k životu a kultúre vyspelej antickej doby. Ideálom ženskej krásy bola oválna tvár, ktorú si často zosvetľovali, jasné čelo, ktorého šírka je dvakrát väčšia ako výška (preto si ženy čelo holili a zvýrazňovali stužkou), rovný nos, tmavé obočie, uprostred silnejšie, po stranách zúžené, veľké oči s tmavými a dlhými mihalnicami, malé pery, štíhly biely krk a jamka v brade. Alžbeta I. používala zinkovú bielobu, aby si tak zakrývala stopy po kiahňach, avšak tá jej zničila tvár. Popularita rúžu vďaka anglickej kráľovnej vzrástla aj medzi dámami na dvore. Používali zmes vosku a rumelky. V tomto období bolo používanie púdrov skutočne nebezpečné, predovšetkým pre mužov, ktorí sa ústnym kontaktom s tvárou svojej milovanej jednoducho otrávil a zomrel. Módna farba vlasov bola svetlá s medeným nádychom. Vlasy oslobodené spod čepcov boli inšpiráciou umelcov. Účesy sa vytvárali podľa návrhov najslávnejších umelcov individuálne pre jednotlivé typy. Na všetkých portrétoch sú vlasy zobrazené ako najkrajšia prirodzená ozdoba ženy. Muži nosili vlasy dlhé a pestované a k nim niekedy ako doplnok krátko strihané fúzy.

XVII. STOROČIE – BAROKO

V 17. storočí sa stále viac ukazuje vplyv Španielska, Portugalska a Holandska na hospodárske, politické a kultúrne dianie v Európe a tieto krajiny tiež udávali smer v móde. V líčení prevláda biela zosvetlená pleť s množstvom púdrov, červeň na líčkach, červené malé pery. Módna farba vlasov je čierna, ktorú predovšetkým ženy dosahovali pomocou olovených hrebeňov. Dámy si upravovali vlasy do dlhých a bohatých kučier, padajúcich po stranách a vzadu na ramená, čelo zdobili krátkymi kučerami. Jednoduché ženy si zakrývali hlavy šatkou alebo čepcom. V období vlády Ľudovíta XIV. sa veľmi rozšírilo nosenie parochní. Zaslúžil sa o to vraj samotný kráľ. V mladosti mal husté vlasy, ale neskôr ich začal nahrádzať práve parochňami. Tie sa vyrábali z pravých vlasov alebo z konského či kozieho vlasu.

XVIII. STOROČIE

Dámy si naďalej líčili pleť olovnatou belobou, pudrovali si tiež ramená, líčka boli zvýraznené červeňou a žily vo výstrihu si zvýrazňovali modrou. V tomto období už spoznávali nebezpečné účinky púdrov, avšak pokračovali v jeho používaní. Páni sa líčili tiež, na líca používali červeň a púder s obľubou používali na vlasy alebo na parochňu. Muži - sudcovia si zvýrazňovali obočie čiernou a pery si maľovali na červeno.

XIX. STOROČIE

Po Francúzskej revolúcii vychádzalo z módy všetko, čo súviselo s aristokraciou, čiže aj parochne a dlhé vlasy. Mnohí muži sa nechali ostrihať a začali nosiť fúzy, neskôr aj bradu. Ženy sa líčili veľmi jemne, pleť bola naďalej presvetlená púdom. Veľký dôraz kládli na ošetrovanie dekoltáže, keďže typickým prvkom v móde tejto doby bol hlboký výstrih na šatách. Po príchode na trón kráľovná Viktória vyhlásila všeobecný zákaz používania líčidiel. Vo svojom prejave verejne odsúdila rúž na dáme ako spoločenskú urážku a prejav nezdvorilosti. V roku 1886 Harriet Hubbard Ayer založil firmu s výrobou kozmetických prípravkov a prišiel s prvým ošetrovacím krémom.

XX. STOROČIE

Prichádza obdobie veľkých spoločenských zmien, ktoré mali vplyv aj na postavenie žien v spoločnosti. Počas prvej svetovej vojny boli ženy nútené nastúpiť do zamestnania a vykonávali mnohokrát aj mužské práce. Ideál krásy sa markantne mení, začína sa obdobie emancipácie. Po vojne prichádza farebné a vzrušujúce spoločenské obdobie, ktoré vo veľkej miere vplývalo na kultúru, módu, a, samozrejme, aj na samotné líčenie žien.

20-te roky:

S príchodom filmu sa otvárajú veľké možnosti aj v dekoratívnej kozmetike. Líčenie sa toleruje už aj u bežných žien, nepovažuje sa za skazu. Nový ideál sa nazýva *garçonne*, podľa hrdinky románu Victora Margueritte z roku 1922, kde je hlavnou postavou samostatná, chlapčenská žena uctievaná voľnú lásku. Líčenie žien je v duchu melanchólie, pleť je naďalej svetlá, obočie je depilované a zvýraznené čiernou predĺženou rovnou líniou, očné viečka sú vytieňované dymovo a pery zvýraznené sýtou červenou do tvaru srdca. Vlasy sú krátke a v prednej časti zvlnené. Neskôr prichádza Coco Chanel, najvýznamnejšia návrhárka dvadsiateho storočia, s módou opáleného vzhľadu.

Najznámejšie značky : Elizabeth Arden, Helena Rubinstein

30-te roky:

V tomto období začína mať ženská krása prirodzenú podobu. Tón pleti je naturálnejší, avšak naďalej s použitím púdrov, pery sa zvýrazňujú v ich prirodzenej forme a veľkosti. Farba na líčko sa aplikuje nízko, pod lícnymi kosťami. Očné viečka sú jemne vytieňované sivou až k obočiu. Pery sú naďalej červené a obočie už nie je príliš depilované. S hollywoodskym filmom drží krok aj móda. Odtieň vlasov sa odfarbuje na blond, účesy sú ondulované pomocou kulmy. Na nechty sa používali živé a sýte farby. Muži nosili krátke vlasy a fúzy rôznej formy, avšak bez brady. V roku 1930 prichádza Max Factor s prvým leskom na pery a návrhom prvého make-upu, ktorý nie je škodlivý – je to dodnes známy Pan-Cake.

40-te roky:

Po II. svetovej vojne sa používanie dekoratívnej kozmetiky minimalizuje na rúž, jediný dostupný artikel. Rúž sa stáva v tomto období symbolom epochy. Okrem pier sa zvyrazňovalo aj obočie, ktorého prirodzený tvar sa definoval ceruzkou. Vlasý oproti predchádzajúcim dvom desaťročiam začínajú mať dlhšiu a ženskejšiu podobu. Veronika Lake, slávna filmová hviezda, stelesňuje svojím účesom symbol krásy tejto doby. Používajú sa tiež ondulované, ale aj rovné pričesky k rôznym účesom. Ešte sa nepoužívajú silonové pančušky, a tak si ženy ošetrujú aj nohy vývarmi čaju z orechov.

50-te roky :

Líčenie prechádza do veľmi prirodzeného vzhľadu. Na trh sa dostávajú kozmetické produkty s vyššou kvalitou a so širšou škálou farieb. Do módy tiež prichádza bronzový vzhľad pleti. Umelé opálenie u mužov zvané „Man Tan“ bolo v tom čase mimoriadne populárne. Ženy používali naďalej živé odtiene rúžov, ako je koralový, oranžový, ružový. Obočie si formovali tak, že vonkajší koniec vytrhávali a dokreslili tvar oblúka smerom hore. Očné tieň používali minimálne, linku viedli na hornom viečku pozdĺž mihalnic spájajúc vonkajší kútik oka. Vlasý sú strihané na krátko, naďalej je v móde blond. Používaním laku na vlasý sú aj účesy bohatšie a natupírované. Muži sú na krátko vystrihaní na krku a okolo uší a pred ušami nosia krátke kotlety. Predná časť vlasov je dlhšia a vyfúkaná do hladkého tvaru.

60-te roky:

Je to obdobie vzbury a veľkej zmeny. Mladá generácia radikálne mení svoj výzor. Nasleduje meniac sa móda - skôr výstredná ako jednoduchá. Táto výstrednosť sa odzrkadľuje aj v líčení. Líčenie očí bolo veľmi výrazné, orámované zvykli byť čiernou kajal ceruzkou, v obľube boli aj hrubé očné linky a umelé mihalnice. Pery vyzerali priehľadne, bez výraznej farby rúžu. Neskôr, ku koncu tohto obdobia, prichádza líčenie à la Twiggy, kde sú oči stále dominantné, charakteristický je výrazne vytieňovaný oblúk záhybu očného viečka, veľmi nápadné mihalnice, neraz aj spodné sú umelé. Farba na líčka sa takmer nepoužívala, avšak tmavý tieň sa pridával pod líčne kosti pre vyformovanie tváre. Vlasý sa tupírovali a lak na ne sa používal s veľkou obľubou. Pričesky sa vyrábali z dlhých i krátkych syntetických vlákien, neskôr aj prírodných vlasov. Muži preferovali dlhé účesy, často fúzy, bradu a bokombrady.

70-te roky:

Vo všeobecnosti je v tomto období líčenie opäť jemnejšie a menej výrazné. Obľúbený je bronzový opálený vzhľad pokožky. Líčenie očí je menej tmavšie, používajú sa perleťové odtiene očných tieňov a spodné mihalnice sa dokresľujú na kožu. Ženy preto líčením očí a používaním lesku na pery a líca pripomínajú lesklé bábiky. Takmer sa vytráca používanie rúžov v sýtych odtieňoch. Neskôr prichádza móda punk-u, ktorá zruší šarm a pozametá všetky stopy 60-tych rokov. Hlavy sú vyholené a prepichnutými nosmi sa odštartuje móda piercingov, pričom tetovanie takisto získava popularitu. Mladé dievčatá majú bledé tváre bez líčenia alebo naopak - s veľmi výrazne nalíčenými očami.

80-te roky:

Módnu vlnu punk-u vystrieda nová éra nazývaná gotika. Líčenie tváre je výrazne svetlé, oči namaľované tmavými tieňmi, vlasy stužené gélom. Avšak prevažná väčšina populácie nasledovala iný trend, módu diskoték. Líčenie sa stáva veľmi živým a farebným aj vďaka líčenkám, ktoré sa aplikovali na vrch lícnej kosti. Ružová líčenka sa často používala aj na viečka. Typickým zjavom pre toto obdobie je husté obočie bez úpravy a výrazne kontrastná kontúra pier s jemným odtieňom rúžu. Očné linky sa takmer nepoužívali, avšak obľúbené boli ceruzky na oči v modrej, sivej a zelenej farbe. V trende boli tiež farebné a jemné odtiene očných tieňov. Účesy boli bohaté s trvalou onduláciou.

90-te roky :

Boli rokmi nostalgie, móda sa opakovala a zároveň menila. Neexistovala jednotná móda ani jednotný štýl. Do popredia vystupovali prvky rokov 60-tych a skorších. V bežnom živote sa dôraz kladie na prirodzené produkty a teda aj prirodzené líčenie. V ňom je najmarkantnejšia zmena v používaní rúžu ešte pred príchodom leskov na pery. Tie sú zvýraznené sýtymi odtieňmi a to nielen pri zvláštnej príležitosti. Tóny očných tieňov sú prevažne pastelové, k nim sa používali tekuté očné linky čiernej alebo modrej farby. Populárne sú naďalej aj farebné maskary, prevažne modré alebo fialové. Veľkým hitom medzi mladými sa stal „grunge“ štýl (pleť bez nalíčenia a vlasy strapaté) - podľa vzoru legendárnych kapiel ako Nirvana, Alice in Chains, Pearl Jam alebo Soundgarden. Úplným fenoménom sa v tomto období stávajú topmodelky, ktoré patria medzi jedny z najbohatších a najobdivovanejších ľudí sveta, napr. Cindy Crawford, Claudia Schiffer, Naomi Campbell alebo Linda Evangelista.

ANATÓMIA HLAVY

Základné znalosti anatómie lebky sú nevyhnutné pre dokonalé zvládnutie líčenia, obzvlášť pre charakterné líčenie a pri zhotovení plastických zmien tváre.

LEBKA

Lebka sa skladá z dvoch základných častí: *kostra tváre* a *kostra mozgovej časti*. Tvárová časť obsahuje vyústenia zmyslových orgánov a ústny otvor. Dutá mozgová časť chráni mozog. Lebka sa skladá z 22 kostí, ktoré sú navzájom spojené švami (lat. suturae), sánka (lat. mandibula) je pripojená k lebke pomocou 2 čeľustných kĺbov (lat. articulatio temporomandibularis = spánkovo-sánkový kĺb)

Kostru mozgovej časti tvoria:

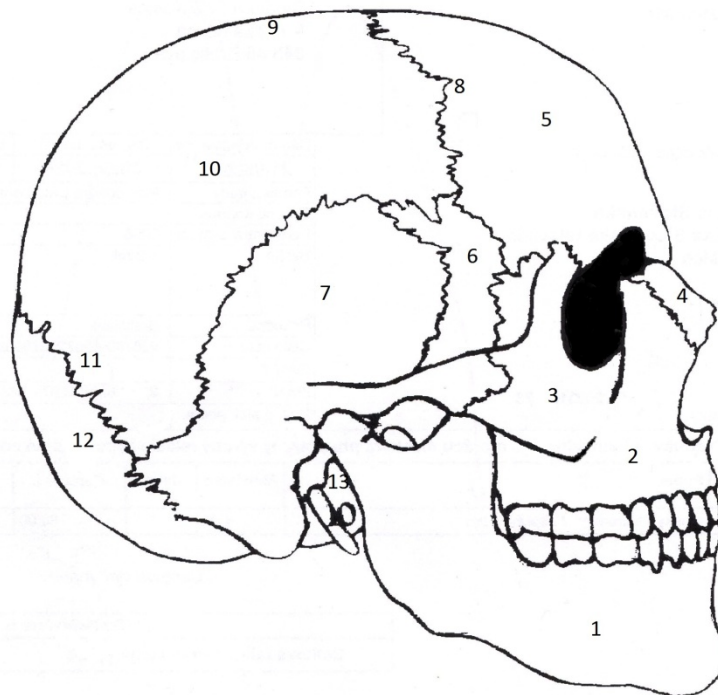
- Čelová kosť – vytvára tvar čela a obvykle je markantne vypuklá. Je ohraničená spánkovými čiarami. Pôvodne sa považovala za párovú kosť, ale krátko po narodení obidve časti zrastajú do jednej kosti.
- Kostí temenné – tvoria prechod čela na temeno. Tento prechod je u mužov nenápadný, u žien je veľmi ostrý. Temeno žien je takmer rovné.
- Kostí spánkové
- Záhlavná kosť
- Klinová kosť
- Čuchová kosť

Kostru tváre tvoria :

- párové nosové kosti – určujú tvar nosa. Ich zakrivenie má vplyv hlavne na tvar koreňa nosa.
- párové líčne kosti – určujú šírku tváre. U niektorých rás sú veľmi zreteľné (napr. u Japoncov).
- horná čeľusť – vytvára spolu so zubami typický profil.
- spodná čeľusť – tzv. bradová vyvýšenina; u mužov je táto partia obvykle hranatejšia a širšia, a u žien je oblúk dolnej čeľuste ostrý, takže brada býva špicatejšia.

Uvedené kosti ohraničujú v tvárovej časti *dve dutiny očné*, *dutinu nosnú* a *dutinu ústnu*, kde sú uložené zmyslové orgány, t. j. zrak, čuch a chuť.

- Očnice – sú ohraničené hornou čeľusťou, čelnou kosťou a lícnou kosťou. Tak ako detské očnice, aj ženské sú oveľa priestrannejšie ako mužské.
- Dutina nosná – má hruškovitý tvar vytvorený hornou čeľusťou a nosnými kostičkami.
- Dutina ústna – je ohraničená hornou a dolnou čeľusťou, kde sú uložené zuby tak, že tvoria dva oblúky a zároveň tvoria oporu tváre.

- 1 - dolná čelusť
- 2 - horná čelusť
- 3 - líčna kosť
- 4 - nosová kosť
- 5 - čelová kosť
- 6 - klinová kosť
- 7 - spánková kosť
- 8 - šev korunový
- 9 - šev šíповý
- 10 - temenná kosť
- 11 - šev lambdový
- 12 - záhľavná kosť
- 13 - bodcovitý výbežok spánkovej kosti